

²¹ Постанова ВУЦВК «Про Президію Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету» від 26 травня 1920 р. № 211 // Збір законів і розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України і Уповноважених Р.С.Ф.Р.Р. – 23 травня – 2 червня 1920. – № 11. – С. 291.

²² Сборник постановлений и распоряжений ВУЦИК 5 созыва. Вып. 1. – Х.: Изд. ВУЦИК, 1921. – С. 6–7.

²³ Голодний М. А. Всеукраїнські з'їзди Рад, їх компетенція та порядок діяльності / М. А. Голодний // Проблеми правознавства. – 1971. – Вип. 20. – С. 49.

²⁴ Яковенко Д. Т. Вказана праця. – С. 68.

²⁵ Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 1, оп. 5, спр. 36, арк. 8.

²⁶ Положення про Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет Рад Робітничих, Селянських та Червоноармійських Депутатів : Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет; Положення, Постанова від 12 жовтня 1924 р. [Електронний ресурс] : Ліга закон : головний правовий портал України. – Режим доступу до джерела : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP240010.html

²⁷ Сборник постановлений и распоряжений Всеукраинского Центрального Исполнительного Комитета Советов рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов VI созыва (18 декабря 1921 г. – 20 декабря 1922 г.), Харьков, изд. Управления делами ВУЦИК, 1923. – Ст. 131.

Резюме

Дудченко О. С. Конституційно-правовий статус суб'єктів права законодавчої ініціативи в УСРР в 1920–1930-х рр.

У статті охарактеризовано основні наукові підходи до розуміння понять «законодавча ініціатива» та «право законодавчої ініціативи». На основі аналізу нормативно-правових актів Української Соціалістичної Радянської Республіки в 1920–1930-х рр. проаналізовано конституційно-правовий статус суб'єктів права законодавчої ініціативи в зазначений період.

Ключові слова: Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет, законодавча ініціатива, народний комісар, народні комісаріати, право законодавчої ініціативи, Рада Народних Комісарів УСРР, суб'єкти права законодавчої ініціативи.

Резюме

Дудченко О. С. Конституционно-правовой статус субъектов права законодательной инициативы в УССР в 1920–1930-х гг.

В статье охарактеризованы основные научные подходы к пониманию понятий «законодательная инициатива» и «право законодательной инициативы». На основе анализа нормативно-правовых актов Украинской Социалистической Советской Республики в 1920–1930-х гг. проанализировано конституционно-правовой статус субъектов права законодательной инициативы в указанный период.

Ключевые слова: Всеукраинский Центральный Исполнительный Комитет, законодательная инициатива, народный комиссар, народные комиссариаты, право законодательной инициативы, Совет Народных Комиссаров УССР, субъекты права законодательной инициативы.

Summary

Dudchenko O. Constitutional-legal status of subjects of legislative initiative in the USSR in 1920–1930-ies.

The article describes the main scientific approaches to the understanding of the concepts of «legislative initiative» and «the right of legislative initiative». On the basis of analysis of normative-legal acts of the Ukrainian Socialist Soviet Republic in 1920–1930s constitutional-legal status of subjects of legislative initiative in the named period is analyzed.

Key words: Ukrainian Central Executive Committee, the legislative initiative, the National Commissar, National Commissariats, the right of legislative initiative, the Council of National Commissars of the USSR, the subjects of legislative initiative.

УДК 340.13

О. В. МИНЬКОВИЧ-СЛОБОДЯНИК

Олена Василівна Минькович-Слободяник, кандидат юридичних наук, доцент МІП Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Суспільство формується, розвивається і змінюється залежно від рівня економічних, екологічних, соціальних і духовних процесів, що в ньому відбуваються. Всі ці процеси впливають на відносини між індивідами, групами і соціумом взагалі. Основою для розвитку держави і суспільства виступають економічні відносини. Від того, наскільки вдалою буде обрано економічну стратегію розвитку держави, залежить як саме існування держави, так і розвиток суспільства, що її наповнює. Правова і політична культура є складовими загальної культури певного соціуму, а отже, теж повинні якимось реагувати на той рівень економічного прогресу чи регресу, який існує в ньому.

В Україні останні три роки формується активний кістяк громадянського суспільства, що вимагає від держави і відповідних інституцій якісних змін в економічному, соціальному, політичному і правовому житті, активного руху реформ у даних сферах, що не може не позначитись на рівні правової та політичної культури, які є віддзеркаленням цих змін. Особливо гостро сьогодні українці реагують на економічні проблеми. Військовий конфлікт, що тягнеться вже три роки, виснажив людей не тільки психологічно, а й з економічної точки зору, що яскраво демонструють рейтинги соціологічних досліджень. Відповідно до дослідження Інститут Геллапа, Американського інституту громадської думки заснованого Джорджем Геллапом, відсоток резидентів, що задоволені своїм життям, знизився з 27 % до 17 % за останній рік, а відсоток українців, які розглядають економічну ситуацію в Україні як «погану», стрибнув від 62 % у 2014 р. до 79 % у 2015 році¹. Згідно з дослідженням, проведеним у травні 2015 р. Центром Разумкова, лише 14,3 % опитаних вважають, що ситуація в країні розвивається в правильному напрямі, 67,6 % – у неправильному. Це приблизно стільки ж, скільки було у 2013 р., але частка тих, хто вважає, що ситуація в країні розвивається в правильному напрямі, зараз істотно менша, ніж було відразу після зміни влади в Україні (у березні 2014 р.) – тоді вона становила 32,3 %. 26,9 % респондентів дотримуються думки, що Україна здатна подолати існуючі проблеми та труднощі протягом найближчих кількох років, 41,3 % – у більш віддаленій перспективі, 20,2 % – що взагалі не здатна їх подолати. 10,4 % опитаних вважали, що у 2015 р. економічна криза закінчиться і почнеться економічне зростання, 21,5 % – що криза перестане поглиблюватися, але економіка до кінця року буде у стані застою, 27,1 % – що економічна криза поглиблюватиметься, але катастрофічних наслідків не буде, 26,1 % – що відбудеться колапс економіки². Всі ці економічні явища не можуть не позначитись на рівні розвитку правової та політичної культури, оскільки економічні відносини є надзвичайно важливими в бутті кожної особистості.

Метою даної статті є дослідження впливу економічних чинників на формування і розвиток правової та політичної культур.

В українській науці дане питання мало досліджене, переважно тому, що правова та політична культура не розглядаються як взаємозалежні явища. Усі наукові розробки в даному питанні проводились окремо, але є ряд науковців, які досліджували вплив економічних чинників на формування або правової, або політичної культури, а саме: А. В. Скуратівський, О. О. Івашина, І. А. Шутка, І. Ю. Хомишин та інші.

Економічні правовідносини становлять базу розвитку для будь-якої держави, але якщо йдеться про правову, соціальну та демократичну державу, якою Україна визначили себе в Конституції, то від нормального економічного клімату залежать не тільки економічні складові, а й соціальні та правові аспекти розвитку як держави, так і суспільства, що її утворює. Економічний розвиток – це не просто підвищення темпу економічного зростання, він є розвитком людського і соціального капіталу³. При формуванні людського і соціального капіталів відбувається і формування певного уявлення про правову та політичну культуру у суспільстві, групі, окремо взятій особистості. Культура є системою певних цінностей, орієнтирів, вихідних начал, свідомості і залежно від їх розвитку ми можемо бачити зміни правової та політичної культури.

Видатні економісти П. Самюельсон та Д. Нордгауз зазначають, що в сучасному світі перехід до ринку в країнах, де його формування являє собою мету політики, стримують багато перешкод, серед яких – невідповідна правова основа⁴. Право є основою правової культури, її рівень залежить від того, наскільки суспільство сприйняло правові цінності і саме «право» як цінність. Якщо рівень довіри до правової системи тяжіє до «нуля», ми отримуємо проблеми в усіх без винятку сферах і насамперед – в економічній сфері.

Після переходу від адміністративно-планової до ринкової економіки ми отримали безліч проблем, пов'язаних з відсутністю належної правової бази, яка б могла ефективно врегулювати економічні правовідносини в даній площині, отримавши натомість тіньову економіку, різні «схеми», покликані обійти правові норми та зубожіння 90 % населення. Зі зміною влади після Революції Гідності ситуація суттєво не змінилася. Керівництво держави як мантру повторює меседж про необхідність реформ, але вони проходять вельми кволо й почасти безрезультатно, особливо в економічній площині. Це призводить до недовіри у суспільстві до влади, до правової та політичної систем, які не можуть захистити сьогодні бізнес, як і адекватно його врегулювати. Можливо проблема в тому, що, оскільки культура є системою цінностей, установок і орієнтирів, щоб побачити зростання в економічній площині суспільство повинно сприйняти й економічні цінності. Зараз йдеться про перехід на цінності ринкової економіки, перехід свідомий і добровільно обраний, а не задекларований в нормативно-правових актах або політичних програмах. Основною економічною цінністю, на наш погляд, є власність.

С. Алексєєв зазначає: «... вся історія людського роду підтвердила: власність, що служить людині, – це приватна власність. Тільки приватна власність (абсолютне право на речі та інтелектуальна власність – виключне право на нематеріальні блага) дає її власнику найбільш широкі права володіння і в цьому зв'язку здатна здійснювати на нього, на його волю та інтереси могутній і різноманітний вплив, що активізує життєдіяльність особистості, її творчий потенціал і таким шляхом приносить благо і самій людині, і всьому співтовариству людей. У цих своїх якостях приватна власність, хоча і є джерелом і поприщем низки негативних сторін у житті людей, разом з тим включається, як і право, в жорсткі механізми поступального розвитку суспільства»⁵.

Відносини власності як основа соціально-економічного функціонування суспільства – це те суспільно-правове поле, де формуються й реалізуються цінності правової культури шляхом узгодження і задоволення системи економічних інтересів. Відтворюючись системою економічних зв'язків «людина – річ» (у юридич-

ному розумінні), власність як юридично-правова категорія відображає майнові відносини, свідомі, вольові взаємозв'язки юридичних та фізичних осіб щодо привласнення благ, які закріплюються системою відповідних прав власності. Власність характеризує діалектику взаємозв'язку економічних та правових відносин, соціально-економічної сутності та матеріально-речового змісту⁶.

Те, що наше суспільство ще не усвідомило ринкові економічні цінності видно «неозброєним оком», особливо це впливає на рівень правової та політичної культури. Оскільки основою ринкової економіки є приватна власність, саме вона спонукає до розвитку економіки держави. Основними рушійними силами в цьому випадку виступає «середній» клас, який в свою чергу є каталізатором як правових, так і політичних змін у суспільстві, що яскраво продемонструвала Революція гідності. Тому зuboжіння середнього класу, яке відбувається через недосконалість правової системи, через її бюрократизм та корупцію призводить в свою чергу до розвитку правового нігілізму і, як наслідок, підвищення рівня злочинності.

Вище викладене дає змогу визначити основні проблеми, які існують у сфері економічних відносин і так чи інакше впливають на рівень правової та політичної культури. Перша з них – це *недосконалість правового регулювання сфери економічних відносин*.

Сьогодні вести в Україні «чистий» бізнес досить складно не лише через необґрунтовано великий обсяг дозвільних документів, а й через надмірне податкове навантаження на підприємців. Одним із видів бюджетоутворюючих податків є податок на додану вартість (ПДВ). Проблема сьогодні полягає в тому, що зміни до Податкового кодексу які відбувалися протягом 2015–2016 рр., так і не змогли перешкодити махінаціям в даній сфері. З одного боку, ми отримали позитивні аспекти, а саме: «обнуління» показників та перерахунок суми податку, на яку платник має право зареєструвати податкову накладну/розрахунок коригування ЄРПН, урегульовано питання акумулювання коштів на спеціальних рахунках сільськогосподарських підприємств⁷, а з іншого, – внесеними змінами не виправлено всіх помилок у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, зокрема заблокована можливість роботи платників податків, у яких є недоїмка, не унеможливлене ручне втручання в систему, непрозорий розрахунок так званого овердрафта, вимивання обігових коштів, надана можливість недобросовісним платникам надавати податковий кредит контрагентам за безтоварними операціями та низка інших⁸. І це лише один приклад неефективності регулювання економічних відносин. Все це призводить до недоотримання коштів бюджетом і в свою чергу до недостатньої соціальної підтримки громадян, підвищення корупційної складової, гри на електорат, тобто зниження рівня правової та політичної культури.

Другою є проблема, що виникла внаслідок непрозорого, слабо врегульованого *процесу приватизації земель та майна*, що фактично перетворився на розкрадання. Наслідком цього явища стала поява в земельній сфері так званих «латифундистів», що фактично монополюють сільськогосподарський ринок, а в сфері майна призвела до хвилі рейдерських захватів. Тобто, з одного боку, ми отримали реформу, основою якої стали децентралізація та спрощення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, а з другого, – масову фальсифікацію документів, які підтверджують право власності та виконання «принципу екстериторіальності», що значно розширює коло вповноважених суб'єктів державної реєстрації. Не можна не погодитись із К. Сьомочкіним, який зазначає: «Кабінетом міністрів України було внесено зміни до пункту 12 Порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень⁹, відповідно до яких державних реєстраторів зобов'язано при здійсненні реєстраційних дій щодо нерухомого майна на основі судових рішень перевіряти єдиний державний реєстр на їхню наявність.

Крім того, 12 вересня було підписано меморандум про співпрацю між Міністерством і Національною поліцією, який, зокрема, покликаний удосконалити порядок обміну інформацією про вчинення рейдерських дій. Також до співпраці в рамках цього меморандуму планують залучити Національне антикорупційне бюро України¹⁰. Найбільше сподівань сьогодні покладається на Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захист прав власності» від 6 жовтня 2016 р.¹¹, який вводить кримінальну відповідальність за злочини в сфері державної реєстрації бізнесу та прав на нерухоме майно, зміни в самій державній реєстрації у формі повернення до нотаріального засвідчення підписів на певних корпоративних документах і ряд інших моментів. З огляду на зазначене вище слушною видається думка К. Сьомочкіна, що при вирішенні проблеми з рейдерством не має бути характеру боротьби з окремими схемами, оскільки на заміну одним завжди прийдуть інші. Натомість рейдерство як явище можна подолати, лише забезпечивши ефективність розслідувань цієї категорії справ і невідворотність покарання за такі злочини. Без ефективної взаємодії та високого індивідуального рівня окремих виконавців відповідних компетентних органів і належного рівня судової системи досягнення бажаних результатів видається неможливим¹².

Але це ще не все. Сьогодні вельми актуальним залишається створення ринку обігу земель сільськогосподарського призначення. Насправді тіньовий ринок в нас вже давно існує, як і страхітливі корупційні схеми в даній сфері, особливо коли йдеться про землі під державними сільськогосподарськими підприємствами (тобто державної власності) та про аукціони земель. Основним законопроектом в даній сфері виступає урядовий законопроект від 8 жовтня 2015 р.¹³ який, на наш погляд, не вгаданий, оскільки в нас є Земельний кодекс, який можна розширити за рахунок внесення окремого розділу стосовно обігу земель сільськогосподарського призначення. Означений законопроект багато в чому не сприяє прозорості функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення, надає можливості до монополізації цього ринку і не долає корупційні схеми, зокрема вимоги, передбачені п. 5, 6 ст. 19.

Крім того, в ході земельної реформи так і залишився не вирішеним цілий комплекс проблем, які гальмують розвиток прозорого ринку земель в Україні. Наріжним каменем даного питання є недорозвинута нормативно-правова база, зокрема, необхідність у прийнятті таких Законів, як: «Про державну інвентаризацію земель»; «Про державну земельну службу»; «Про зонування земель»; «Про управління землями державної власності»; «Про державну підтримку збереження та відтворення родючості ґрунтів»; «Про економічне стимулювання раціонального використання земель сільськогосподарського призначення»; посилити юридичну відповідальність за нераціональне використання земель, незаконні операції із землею, порушення екологічних правил землекористування, псування ґрунтів та інші делікти в земельній сфері.

Наступною проблемною є абсолютно *бездарна монетарна політика*, що провадиться Національним банком України. Її наслідком стала значна девальвація національної валюти, що призвела до штучного зубожіння населення, стрімкої інфляції та підвищення соціальної напруги у суспільстві. На думку експертів: «Політика, що обумовлена створити складнощі для валютно-обмінних операцій для людей – коли неможливо зняти готівку або для бізнесу, що не може виконати виплати вчасно. Все це приводить до того, що навіть на незначні зміни курсу тінювий ринок реагує непропорційно сильно. На різниці заробляють ті, хто має доступ до валютних ресурсів. Така система стимулює розхищення курсу»¹⁴. Більше того, така система порушує основні положення Стратегії монетарної політики на 2016–2020 рр.¹⁵ розробленої Національним банком України.

Такі складнощі в правовому регулюванні економічних правовідносин пов'язані з відсутністю системного підходу до їх правового регулювання. У нашій державі відсутня Стратегія економічного і соціального розвитку, з 2016 р. відсутній нормативно-правовий акт, який би закріплював тактичні й стратегічні цілі в економічній сфері на рівні закону. Сьогодні є лише постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 558 «Про схвалення прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2016 р. та основних макропоказників економічного та соціального розвитку України на 2017–2019 р.».

Ще однією проблемною є *тінювий політичний ринок*. Сьогодні бізнес міцно зрісся з політикою, тому фактично як така продумана і цілеспрямована політика відсутня. Всі державні рішення обумовлюються економічною доцільністю, але не для держави і суспільства, а переважно економічними інтересами малої групи осіб, які вважають себе «політичною елітою», е-декларування цьому є яскравим прикладом. Безумовно, при такому підході до економічних проблем ми не можемо вибратися з кризи, не може нормально функціонувати ринок, оскільки немає конкуренції між його суб'єктами. У нашій економіці є сфери впливу, що поділені між «основними гравцями» – всі інші залишилися поза межами цього «свята життя» і змушені в буквальному розумінні виживати. Така ситуація значно впливає на розвиток політичної культури. З одного боку, ми маємо абсолютно непрофесійних і безвідповідальних політиків, з іншого, – голодне суспільство, яке, умовно кажучи, за кілограм гречки проголосує за будь-кого і будь-що, і ця ситуація вигідна «політичній еліті». Добробут є найточнішим показником, який свідчить про те, подобається народу нинішня влада чи ні. Національного специфікою політичної культури є його вирішальний вплив на спад та піднесення політичної активності¹⁶.

Наступною проблемною є *патерналізм* у ставленні до діяльності політиків з боку значної частини нашого суспільства, що проявляється в очікуванні «економічного дива» від представників політикуму, при цьому зовсім не бажаючи змінюватись самим та критично змінювати свій світогляд і політичні уподобання. Ще й досі більшість оцінює політичну діяльність провідних українських партій та їх лідерів не за конкретними справами, досягненнями в політико-правовій та економічній діяльності держави, а за вмінням «грюкнути кулаком», політичними лозунгами, нездійсненими обіцянками, продуктовими «подарунками» під час виборчого процесу. Все це потім негативно позначається на політико-правовому й економічному житті держави. Актуальними для нашої держави й досі залишаються слова колишнього прем'єр-міністра Сінгапуру, автора сінгапурського «економічного дива» Лі Куан Ю, який говорив: «Це вражає, але в сучасному світі людям у владі не потрібна спеціальна освіта, підготовка і кваліфікація. Багатох вибирають, тому що вони гарно виглядають на екранах телевізорів і добре говорять. Результати таких дій можуть виявитися плачевними для виборців»¹⁷. Власне, рівень правової та політичної культури в сучасній Україні повністю відповідає даному вислову.

Економічна стабільність в державі є гарантом нормального функціонування її політичної та правової системи, а вони, в свою чергу, й забезпечують нормальний економічний клімат. Однією з основних рушійних сил до змін в політичному і правовому житті є економічні зміни, вони віддзеркалюючи економічний стан в державі автоматично показують і соціальний стан суспільства, оскільки тісно взаємопов'язані. Під впливом економічних і соціальних чинників формується ставлення і сприйняття особистістю політичних і правових процесів у даній державі, а отже, формується й змінюється правова і політична культура.

¹ Дослідження Gallup: рівень життя українців впав до нових мінімумів – 14 серпня 2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.businessz.com.ua/news/27/429>

² Результати соціологічного дослідження «Оцінка громадянами ситуації в Україні та стану проведення реформ» 11 червня 2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/news.php?news_id=635

³ Івашина О. Ф. Інституціоналізм економічного розвитку : автореф. ... докт. екон. наук / О. Ф. Івашина. – Дніпропетровськ : МОН, молоді та спорту Укр. ДВНЗ «Нац. гірничий ун-т», 2011 – С. 15.

⁴ Самюельсон П. Мікроекономіка / П. Самюельсон, Д. Нордгауз. – К. : Основи, 1998. – С. 527.

⁵ Алексеев С. С. Право: азбука-теория-философия: Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. – М. : Статут, 1999. – С. 496.

⁶ Скуратівський А. В. Формування та розвиток правової культури в українському суспільстві (філософсько-правовий аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук / А. В. Скуратівський. – К., 2004. – С. 134.

⁷ Каганець А. Боротьба з махінаціями з ПДВ / А. Каганець, М. Якименко : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://p-partners.com/storage/files/2016-01-29/uj_9_07-08_2015.pdf

⁸ Там само.

⁹ Про внесення змін до пункту 12 Порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : постанов Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 594 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249307218>

¹⁰ Сьомочкін К. Рейдерство в Україні: на що чекати бізнесу? / К. Сьомочкін : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1421790-rejderstvo-v-ukrayini-na-shcho-chekati-biznesu>

¹¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності : Закон України від 6 жовтня 2016 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 47. – Ст. 800.

¹² Сьомочкін К. Вказана праця.

¹³ Про обіг земель сільськогосподарського призначення: проект Закону України від 8 жовтня 2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://land.gov.ua/info/proekt-zakon-ukrainy-pro-obih-zemel-silskohospodarskoho-pruznachennia/>

¹⁴ Савченко А. Новый обвал гривны: что будет с курсом? Эксперт / А. Савченко : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.slovoidilo.ua/2016/01/19/mnenie/jekonomika/novuj-obval-grivny-cho-budet-s-kursom-ekspert>

¹⁵ Стратегія монетарної політики на 2016–2020 рр. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=20985224&cat_id=68677

¹⁶ Шутка І. А. Взаємозалежність політичної культури із стратегічними пріоритетами держави / І. А. Шутка // POLITICAL SCIENCE. – 2015. – № 10 (126) – жовтень. – С. 13.

¹⁷ Лі Куан Ю – перший прем'єр-міністр Сінгапуру, автор сінгапурського «економічного дива» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inosmi.ru/world/20150323/227055638.html>

Резюме

Минькович-Слободяник О. В. Вплив економічних чинників на формування і розвиток правової та політичної культури.

У статті проаналізовано низку економічних проблем, що впливають на формування політичної і правової культури. Запропоновано варіанти вирішення даних проблем в найближчій перспективі. На нашу думку, економічні чинники є одними з найбільш визначальних при формуванні право- та політичної свідомості, що є основою правової й політичної культури. Від того, наскільки стабільною є економічна ситуація, залежить виконання державою своїх обов'язків перед своїми громадянами, соціальна захищеність особистості. Все це приводить до формування певного ставлення до політико-правових процесів у державі і, відповідно, до зміни рівня правової та політичної культури.

Ключові слова: економічні чинники, правова культура, політична культура, держава, соціум, громадянське суспільство.

Резюме

Минькович-Слободяник Е. В. Влияние экономических факторов на формирование и развитие правовой и политической культуры.

В данной статье проанализирован ряд экономических проблем, которые влияют на формирование правовой и политической культуры. Предложены варианты решения данных проблем в ближайшей перспективе. Мы считаем, что экономические факторы являются одними из наиболее определяющих при формировании право- и политического сознания, которое представляет собой основу правовой и политической культуры. От того, насколько стабильной является экономическая ситуация, зависят выполнение государством взятых на себя обязанностей перед своими гражданами, социальная защищенность личности. Все это приводит к формированию определенного отношения к политико-правовым процессам в государстве и соответственно – к изменению уровня правовой и политической культуры в обществе.

Ключевые слова: экономические факторы, правовая культура, политическая культура, государство, социум, гражданское общество.

Summary

Myunkovych-Slobodyanyk O. The impact of economic factors on the formation and development of legal and political culture.

This article attempts to analyze the impact of economic factors on the formation of a legal and political culture. Since society is formed, develops and varies depending on the economic, environmental, social and spiritual processes that occur in it. All these processes affecting the relationships between individuals, groups and society in general. The basis for the development of the state and society are the economic relations. From how successful will be chosen economic strategy of the state, depends on the existence of the state and the society that it fills. The legal and political culture are part of the general culture of a particular society, so too must somehow respond to the level of economic progress or setbacks that exists in it.

Key words: economic factors, legal culture, political culture, the state, society, civil society.